

ALEGERILE PARLAMENTARE DIN ANUL 1937 ÎN JUDEȚUL ALBA

În anul 1937 guvernul liberal condus de Gheorghe Tătărescu se confrunta cu o puternică opoziție a celorlalte partide politice, și în special cu opoziția Partidului Național-Țărănesc, cu o uzură guvernamentală cauzată de lunga perioadă de guvernare, precum și cu disensiunile existente în interiorul partidului între gruparea tinerilor liberali (Gh. Tătărescu) și cea a bătrânilor liberali (Constantin I. C. Brătianu).

Ca o consecință a acestei situații, la 9 noiembrie 1937 regele Carol al II-lea a început consultările cu liderii politici, dar fără a cere demisia lui Gheorghe Tătărescu, pentru a nu crea o criză de autoritate. Au fost primiți în audiență la rege Octavian Goga, Gheorghe Brătianu, Alexandru Averescu, Constantin Argetoianu și Nicolae Iorga.

Într-o audiență care a avut loc cu trei zile mai târziu, președintele Partidului Național-Țărănesc, Ion Mihalache a prezentat suveranului programul de guvernare al partidului care a fost acceptat de către Carol al II-lea, dar cu condiția realizării unei colaborări cu Frontul Românesc condus de Alexandru Vaida Voevod. Pentru a analiza situația, în seara zilei de 13 noiembrie a avut loc ședința Delegației Permanente a Partidului Național-Țărănesc, unde s-a hotărât respingerea condițiilor formulate de rege. Drept rezultat, a doua zi Ion Mihalache a comunicat suveranului că este în imposibilitatea de a forma guvernul datorită condițiilor puse¹.

În data de 14 noiembrie 1937 Gheorghe Tătărescu și-a prezentat demisia, acceptată de către rege, dar el a fost reinvestit pentru a forma un guvern de alegeri cu o bază largită. Căutând să îndeplinească recomandările suveranului, premierul liberal i-a vizitat succesiv pe Gheorghe Brătianu, Grigore Iunian, Alexandru Vaida Voevod și Nicolae Iorga, dar numai ultimul a acceptat să desemneze câțiva fruntași ai Partidului Naționalist-Democrat pentru conducerea unor departamente².

Astfel, se poate afirma faptul că dorința regelui de a se forma un guvern cu o bază largită nu a putut fi realizată, noul guvern creat la 17 noiembrie nedeosebindu-se de cel precedent decât printr-o și mai acută lipsă de omogenitate³.

La 19 noiembrie s-a hotărât dizolvarea Parlamentului și convocarea electoratului. Alegerile pentru Adunarea Deputaților au fost fixate pentru ziua de 20 decembrie 1937, iar cele pentru Senat pentru datele de 22 decembrie la colegiul universal și respectiv 28 decembrie la colegiul consiliilor comunale și județene.

Spre deosebire de alegerile parlamentare precedente, prefectii nu au fost destituiți. Richard Franasovici, noul ministru de Interne le-a trimis acestora câte o telegramă prin care li se cerea "să rămână la posturile lor continuând să depună aceeași activitate ca și până acum"⁴.

Campania electorală din anul 1937 s-a desfășurat într-o atmosferă de confuzie generală, determinată atât de pactul de neagresiune electorală semnat la 25 noiembrie 1937 de Iuliu Maniu, noul președinte al Partidului Național-Țărănesc, Corneliu Zelea Codreanu, liderul Gărzii de Fier și Gheorghe Brătianu, președintele grupării liberale disidente, cât și de cartelurile electorale încheiate de Partidul Național-Liberal (Gh. Tătărescu) cu organizațiile de dreapta, mai precis cu Frontul Românesc și Partidul German.

Pactul de neagresiune a depășit cu mult obiectivele limitate pe care și le propusese Iuliu Maniu. Prin acest acord, Garda de Fier care s-a prezentat în alegeri sub numele de Totul pentru Țară a primit recunoașterea ca partid politic și în consecință putea pretinde ca oricare alt partid politic venirea la putere.

Partidul Național-Țărănesc s-a prezentat în alegeri cu un manifest-program publicat în organul oficial al partidului din județul Alba. Acest manifest-program avea semnăturile lui Maniu și a lui Mihalache și diferea foarte puțin față de programul din 1935⁵. Național-țărăniștii se pronunțau pentru

¹ *Aiudul*, I, nr. 40 din 18 noiembrie 1937.

² *Patria*, XIX, nr. 260 din 18 noiembrie 1937.

³ Florea Nedelcu, *De la restaurație la dictatura regală*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981.

⁴ *Patria*, XIX, nr. 262 din 20 noiembrie 1937.

⁵ Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Național-Țărănesc*, București, Editura Enciclopedică, 1994, p. 314.

menținerea regimului democratic bazat pe Parlament și Constituție⁶. De asemenea, se pronunțau pentru introducerea unor legi care să suprimă prima electorală și să asigure distribuirea mandatelor de deputați la nivelul județelor, reducerea numărului de deputați și desființarea Senatului, neamestecul suveranului în activitatea de guvernare, descentralizarea administrativă, modernizarea agriculturii și dezvoltarea unei industrii bazate pe materiile prime din agricultură, mărirea numărului de școli cu profil tehnic, profesional și comercial⁷. Programul nu mai avea înscrisă lozinca “porților deschise”, ba chiar vădea o tendință de stăvilire a pătrunderii capitalului străin în economia românească.

În manifestul lansat în această campanie electorală, Partidul Total pentru Țară nu prevedea măsuri concrete pentru îmbunătățirea situației țării. Singurele principii prezente reflectau un pronunțat antisemitism și o aversiune față de partidele politice tradiționale care militau pentru un regim constituțional și democratic⁸.

În schimb, tuturor membrilor Partidului Total pentru Țară li se atrăgea atenția de către conducătorul acestuia că ei trebuie să aibă “o ținută de înaltă demnitate și de mare solemnitate chiar și în cele mai familiare cercuri”⁹. De asemenea, se considera ca fiind “o mare greșală faptul de a depăși în mâncare, beutură, timp de stat la masă, linia de mare severitate impusă în atare împrejurări”¹⁰.

În ziua de 20 noiembrie 1937, în sala restaurantului “Parc” din Alba Iulia a avut loc ședința Delegației Permanente a organizației județene a Partidului Național-Țărănesc. Președinția ședinței a fost deținută de Ioan Pop și au participat toți șefii de sectoare din județ. Pe ordinea de zi a ședinței au figurat dezbaterile ultimelor evenimente politice, precum și problema alegerilor parlamentare fixate între 20 – 28 decembrie 1937. La aceeași adunare s-a adoptat o moțiune prin care se cerea abandonarea imediată a tacticii de pasivitate și necesitatea revenirii la tactica de luptă a lui Maniu. Au luat cuvântul: Traian Rațiu, Nicolae Maior, Simion Pădureanu, Nicolae Todoran, Ioan Rișca, Ioan Simu și colonelul Ivanovici¹¹.

O altă întrunire a membrilor Partidului Național-Țărănesc din județul Alba a avut loc în Alba Iulia în ziua de 12 decembrie 1937¹² unde, în sala hotelului “Europa” au participat printre alții, Ioan Pop, președintele organizației județene, Ion Lugoșianu¹³, Dorin I. Pop.

Datorită pactului de neagresiune electorală încheiat la 25 noiembrie 1937, cele două formațiuni politice, Partidul Național-Țărănesc și Partidul Total pentru Țară, s-au abținut reciproc în a face aprecieri negative la adresa partidelor semnatare. Drept rezultat, au fost distruse afișele, manifestele și alte materiale electorale care contraveneau pactului. Mai mult decât atât, a fost constituită în Alba Iulia pentru perioada efectuării alegerilor, o comisie mixtă de supraveghere și control¹⁴.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Arhivele Statului filiala Piatra Neamț, fond *Prefectura*, dosar 58/1937, f. 8-9 (Vezi I. Scurtu, C. Mocanu, D. Smârcea, *Documente privind istoria României între anii 1918 – 1944*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995, p. 436-437).

⁹ Arhivele Statului filiala Alba Iulia, fond *Chestura poliției municipiului Alba Iulia 1921 – 1948* (în continuare se va cita: *Chestura poliției municipiului Alba Iulia*), dosar 2/1937, f. 114. Circulara nr. 105 din 4 noiembrie 1937 trimisă de Corneliu Zelea Codreanu.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Alba Iulia*, XX, nr. 24 din 27 noiembrie 1937.

¹² *Ibidem*, nr. 29 din 16 decembrie 1937.

¹³ *Ion Lugoșianu*. Originar din Teiuș, a făcut studii la Paris, unde a obținut diploma de doctor în drept și în științe politice. Pe durata războiului a fost timp de patru ani pe front ca ofițer de artilerie. După război a practicat avocatura în București, iar în anii 1918-1920 a participat la Conferința de Pace de la Paris în calitate de consilier tehnic. În anul 1920 a fost trimis în S.U.A. pentru a organiza serviciile consulare. Până în anul 1928 a fost de mai multe ori deputat din partea Partidului Național-Țărănesc. În timpul primei guvernări a acestui partid a fost subsecretar de partid la Președinția Consiliului de Miniștrii, iar în a doua guvernare a îndeplinit funcția de ministru al Industriei și Comerțului. A fost ministru plenipotențiar al României în Italia în anul 1933. (Vezi *Alba Iulia*, XX, nr. 26 din 4 decembrie 1937).

¹⁴ *Chestura poliției municipiului Alba Iulia*, dosar 2/1937, f. 144. Circulara nr. 115 trimisă de inginerul Gheorghe Clime; I. Scurtu, *op. cit.*, p. 315.

Speriat de perspectiva înfrângerii, guvernul liberal, prin secretarul de stat la Interne i-a atenționat pe toți șefii de organizații județene să ia cele mai urgente măsuri pentru ca semnul partidului să fie “cât mai mult și mai bine răspândit în orașe și în sate”¹⁵.

La rândul lui, ministrul de Interne le-a recomandat șefilor organizațiilor județene liberale din tot cuprinsul țării, printre care și șefului organizației din județul Alba, o nouă tactică de propagandă electorală. Mai precis, se propunea crearea unor echipe de câte 6-7 membri care să nu se mulțumească doar cu trecerea prin satele județului, ci “să rămână mai multe ore și chiar o zi sau două, numai în una sau două comune”¹⁶. Totodată, se recomanda în aceeași telegramă “propaganda de la om la om, precum și orice altă modalitate corespunzătoare condițiilor locale”¹⁷.

Ca și în celelalte campanii electorale, membrii Partidului Național-Țărănesc au desfășurat o vie activitate propagandistică în județ. Astfel, în comunele Șugag, Căpâlna, Petrești, Laz și Săsciori au fost Ion Lugoșianu, Nicolae Todoran, Traian Breazu. În ultima localitate menționată național-țărăniștii au organizat și o întrunire electorală. În regiunea Vințu de Jos s-au organizat adunări în comunele Acmar, Blandiana, Cioara și Tărtăria, la care au ținut cuvântări: Aurel Sgâia, Emil Pop, Nicolae Bâldea, Sebastian Sașa și Nicolae Todoran. În plasa Zlatna s-au deplasat Florian Medrea¹⁸ și Alexandru Baba, iar în plășile Abrud și Teiuș au fost Traian Rațiu, Nicolae Maior și Traian Mârza. În plus, în zilele de 5, respectiv 6 decembrie au avut loc în Alba Iulia întrunirile sectoarelor Maieri și Hăiuș¹⁹.

Pentru Adunarea Deputaților la Tribunalul Județean Alba au fost depuse 12 liste electorale²⁰:

Lista nr. 1 – Partidul Național-Liberal (C. I. C. Brătianu)

Lista nr. 2 – Partidul Totul pentru Țară

Lista nr. 3 – Partidul Național-Țărănesc

Lista nr. 4 – Partidul Național-Creștin

Lista nr. 5 – Partidul Național-Liberal (Gh.Brătianu)

Lista nr. 6 – Partidul Poporului

Lista nr. 7 – Partidul Evreiesc

Lista nr. 8 – Partidul German

Lista nr. 9 – Partidul Social-Democrat

Lista nr. 10 – Partidul Agrar

Lista nr. 11 – Partidul Maghiar

Lista nr. 12 – Partidul Țărănesc-Radical

Cele 12 liste de candidați depuse pentru Adunarea Deputaților au avut următoarea componență²¹:

¹⁵ Arhivele Statului filiala Alba Iulia, fond *Cabinetul prefectului* (în continuare se va cita: *Cabinetul prefectului*), dosar 11/1937, f. 9. Telegrama cifrată nr. 665 din 29 noiembrie 1937 trimisă de Sergiu Dimitriu, secretar de stat la Interne către prefectul județului Alba.

¹⁶ *Ibidem*, f. 19. Telegrama cifrată nr. 715 din 4 decembrie 1937 trimisă de ministrul de Interne Richard Franasovici către prefectul județului Alba.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Florian Medrea*. S-a născut în Țelna. A intrat în armata austro-ungară, unde a avansat până la gradul de căpitan. Din anul 1918 a susținut fâțiș cauza românească. La 1 Decembrie 1918 a fost comandantul Legiunii Române, care a asigurat securitatea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. A fost organizatorul și comandantul gărzilor naționale din trei județe: Alba, Târnava Mare și Târnava Mică. De asemenea, a organizat regimentul de voluntari “Horea” împotriva ungarilor bolșevizați ai lui Kun Béla. A participat la campania din Ungaria cu gradul de maior. După încheierea păcii a fost avansat la gradul de colonel, dar a demisionat din armată și a practicat avocatura la Alba Iulia. Între anii 1926-1928 a fost vicepreședinte al organizației Partidului Național-Țărănesc din județul Alba. În anul 1933 este numit de către guvernul național-țărănist inspector general al poliției din Ardeal și Banat (Vezi *Alba Iulia*, XX, nr. 29 din 16 decembrie 1937).

¹⁹ *Alba Iulia*, XX, nr. 27 din 9 decembrie 1937.

²⁰ *Monitorul Oficial*, nr. 301 din 30 decembrie 1937.

²¹ *Ibidem*.

Lista nr. 1
P.N.L. (C. Brătianu)

Valeriu Pop
Danil Tecău
Ștefan Pop
Ioan Todericiu
Basil Gruia

Lista nr. 2
Totul pentru Țară

Ion Zelea Codreanu
Victor Gărcineanu
Bănică Dobre
Ilie Colhon
Vasile Hanu

Lista nr. 3
P.N.Ț.

Iuliu Maniu
Ion Lugoșianu
Nicolae Todoran
Traian Rațiu
Dorin I. Pop

Lista nr. 4
P.N.C.

Ion Cușută
Iosif Pop
Eugen Albu
Savu Savu
Traian Achim

Lista nr. 5
P.N.L. (Gh. B.)

Vasile Dașchevici
Ioachim Oancea
Ilie Stricatul
Leabu Pandele
Iancu Clement

Lista nr. 6
Partidul Poporului

Ion Micu
Ioan Tatoi
Ifrim Bordea
Ion C. Barbu
Alexandru Danciu

Lista nr. 7
Partidul Evreiesc

Ernest Marton
Alfred Bleicher
Mihail Freimann
Eugen Spielmann
Samoilă Schlesinger

Lista nr. 8
Partidul German

Herman Schöpp
Ioan Reisenberger
Mihail Waadt
Petru Batzoni
Paul Klein

Lista nr. 9
P.S.D.

Petru Mihăilă
Gheorghe Șt. Ciură
Vasile Moldovan
Ilie V. Vasinca
Nicolae A. Popa

Lista nr. 10
Partidul Agrar

Emil Grigorescu
Iov Țăran
Iacob Timiș
Gligor Brătoiu
Traian Zbutea

Lista nr. 11
Partidul Maghiar

Eugen Müller
Adalbert Szigeti
Francisc Balázs
Robert Paulini
Emeric Bakk

Lista nr. 12
P.Ț.R.

Adrian Vișinean
Gheorghe Muntean
Barbu Almășan
Paul Donath
M. Gh. Ștefănescu

S-a înregistrat și la aceste alegeri un număr mare de partide politice, ceea ce arată fragmentarea electoratului, dar și deruta lui totodată. Un alt aspect care merită a fi menționat este faptul că multe partide sunt de factură extremistă.

Conform legii electorale din 27 martie 1926, președintele Biroului Electoral Județean Alba a făcut publice listele cu secțiile de votare pentru alegerea de deputați și senatori, precum și repartizarea localităților din județ pe baza acestor secții²²:

I Abrud

II Abrud

III Bucium

IV Zlatna

V Zlatna

VI Șard

VII Alba Iulia

VIII Alba Iulia

IX Daia Română

X Vințu de Jos

XI Benic

XII Teiuș

XIII Teiuș

XIV Poiana Ampoiului

XV Aiud

XVI Aiud

XVII Ciumbrud

XVIII Fărău

XIX Ocna Mureș

XX Pianu de Sus

XXI Sebeș

XXII Sebeș

XXIII Săsciori

²² *Aiudul*, I, nr. 44 din 17 decembrie 1937.

Pentru Senat (colegiul universal) s-au stabilit următoarele secții:

I Abrud	VII Alba Iulia
II Abrud	VIII Aiud
III Zlatna	IX Aiud
IV Ighiu	X Ocna Mureș
V Teiuș	XI Sebeș
VI Alba Iulia	XII Săsciori

Alegerile pentru Adunarea Deputaților din 20 decembrie 1937 s-au încheiat în județul Alba cu următoarele rezultate²³:

Lista nr. 1 a obținut 10.869 de voturi, adică 27,30%

Lista nr. 2 a obținut 8.443 de voturi, adică 21,21%

Lista nr. 3 a obținut 11.235 de voturi, adică 28,22%

Lista nr. 4 a obținut 974 de voturi, adică 2,45%

Lista nr. 5 a obținut 931 de voturi, adică 2,34%

Lista nr. 6 a obținut 182 de voturi, adică 0,46%

Lista nr. 7 a obținut 483 de voturi, adică 1,21%

Lista nr. 8 a obținut 488 de voturi, adică 1,22%

Lista nr. 9 a obținut 625 de voturi, adică 1,57%

Lista nr. 10 a obținut 932 de voturi, adică 2,34%

Lista nr. 11 a obținut 3.231 de voturi, adică 8,12%

Lista nr. 12 a obținut 799 de voturi, adică 2,01%

Alegerile au fost validate și pe baza rezultatelor obținute au fost desemnați deputații de Alba precum și supleanții lor²⁴:

Deputați	Lista		Supleanți		Lista
			Lista		
Valeriu Pop	I	Danil Tecău	I	Nicolae Todoran	III
Ion Zelea Codreanu	II	Ștefan Pop	I	Traian Rațiu	III
Iuliu Maniu	III	Ioan Todericiu	I	Dorin I. Pop	III
Ion Lugoșianu	III	Basil Gruia	I	Adalbert Szigeti	XI
Eugen Müller	XI	Victor Gărcineanu	II	Francisc Balázs	XI
		Bănică Dobre	II	Robert Paulini	XI
		Ilie Colhon	II	Emerich Bakk	XI
		Vasile Hanu	II		

Alegerile pentru Senat în județul Alba s-au încheiat cu următoarele rezultate²⁵:

a) colegiul universal (22 decembrie 1937):

Numărul reprezentanților de ales	Alegători înscrși	Alegători votanți	Numărul voturilor nule (neexprimate)	Numărul voturilor anulate
I	28.508	16.017	20	144

Candidații, în ordinea înscrisă în buletin, au fost:

Nicolae Milea	P.N.L.(C. Brătianu)	6.371 de voturi
Florian Medrea	P.N.Ț.	6.295 de voturi
Dan Rădulescu	Totul pt. Țară	2.945 de voturi
Ioan Micu	Part. Pop.	262 de voturi

A fost ales senator liberalul Nicolae Milea.

²³ Monitorul Oficial, nr. 301 din 30 decembrie 1937.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Monitorul Oficial, nr. 4 din 5 ianuarie 1938.

b) colegiul consiliilor comunale și județene (28 decembrie 1937):

Numărul Reprezentaților de ales	Alegători înscriși	Alegători votați	Numărul voturilor nule (neexprimate)	Numărul voturilor anulate
I	1.489	1.424	-	18

Candidații, în ordinea înscrisă în buletin, au fost:

Simion Vulcu P.N.L. (C. Brătianu) 915 de voturi

Gavril Crișan P.N.Ț. 491 de voturi

A fost ales senator Simion Vulcu.

Ultimele alegeri parlamentare din perioada interbelică bazate pe votul universal au consemnat înfrângerea partidului care organizase alegerile. Era, pentru prima dată de la intrarea în vigoare a legii electorale din anul 1926 când partidul de guvernământ obținea pe întreaga țară sub 40%.

În aceste condiții, pentru repartizarea mandatelor de deputați s-a aplicat articolul 93, alineatul 4 din legea electorală care prevedea că atunci când nu s-a declarat nici o grupare majoritară, mandatele se împart între toate grupările proporțional cu procentul de voturi obținut de fiecare din ele.

Analiza rezultatelor alegerilor parlamentare la nivelul județului Alba reliefează faptul că Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal au obținut un număr sensibil egal de voturi. Un succes remarcabil l-a înregistrat Partidul Totul pentru Țară care a reușit să se situeze pe locul trei în cadrul județului și astfel să obțină un loc în Adunarea Deputaților. Partidul Maghiar și-a menținut și de data aceasta constanța în alegeri, el întrunind peste 3.200 de voturi și ca o consecință un loc în Adunarea Deputaților. Restul formațiunilor politice au obținut procente ne semnificative. Locurile de senatori, atât la colegiul universal cât și la colegiul consiliilor comunale și județene, au fost obținute și de această dată de către liberali.

În concluzie, se poate spune că alegerile parlamentare din anul 1937 au arătat faptul că cele mai influente partide politice din județ au rămas în continuare Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal. Alegerile au consemnat totodată clasarea pe locul trei a Partidului Totul pentru Țară, ceea ce semnifică o importantă deplasare spre dreapta a electoratului județului Alba.

SORIN ARHIRE

THE PARLIAMENTARY ELECTIONS FROM 1937 IN THE ALBA COUNTY

SUMMARY

The article presents the parliamentary elections which took place in 1937 in the Alba County. The elections were regulated by the electoral law from 1926. The Alba County held seven seats in the Senate and the Deputies Assembly. Twelve parties competed for them. The most significant parties according to their results, were: the National-Peasant Party, the National-Liberal Party, the Iron Guard and the Magyar Party. The five seats in the Deputies Assembly assigned to the Alba County were adjudged as follows: the National-Peasant Party won two seats, the National-Liberal Party one seat, the Magyar Party obtained one seat and the Iron Guard also obtained one seat. The senator seats were again adjudged, both for the universal college and the college of the communal and county councils by the members of the National-Liberal Party. The elections proved in the Alba County as well as for the whole country a confusion of the voters.